

Anders Sundström förstärker bara likheterna med Stålverk 80

Affärsvärlden den 21 mars 2024

Den tidigare socialdemokratiska ministern Anders Sundström tillika aktieägare i H2GS och Kaunis Iron skriver på DN Debatt den 17 mars om investeringarna i Norrland under rubriken "När Norrland går framåt blir baktalarna i söder skärrade". Han avslutar med en uppmaning att kritikerna "hyfsar sina argument, och avlivar Stålverk 80-spöket". Stålverk 80 utvecklades till 70-talets kanske största industripolitiska misslyckande och har sedan blivit ett emblemiskt exempel på hur statliga satsningar kan gå fel.

Vi har vid flera tillfällen dragit paralleller mellan dagens stålprojekt och Stålverk 80 därför att det finns så många likheter. I rapporten "Stålindustrins upprepning av historien" identifieras ett antal likheter mellan Stålverk 80 och de nya projekten i Norrbotten. Sex av dessa förstärks bara av Sundströms argumentation:

- Sysselsättningseffekter framhävs, men är i själva verket små
- Förädlingsargumentet används
- Regionalpolitiska effekter anförs
- Beslutsunderlagen är undermåliga
- Energiåtgången ignoreras
- Incitamenten att agera ansvarsfullt är svaga då någon annan står för kostnader och risker

Dåvarande ordföranden i riksdagens näringsutskott, Ingvar Svanberg, uttalade sig på följande vis när Stålverk 80 initierades:

"Jag ser denna investering som synnerligen värdefull för hela vårt land – att vi längre förädlar en sådan råvara som malm, att vi skapar sysselsättningstillfällen – och jag ser den som mycket värdefull för Norrbotten. Äntligen görs genom Stålverk 80 en satsning som verkligen är avgörande i regionalpolitiken: 5 000 nya sysselsättningstillfällen skapas i länet. Detta län med sina stora tillgångar på malm och trä blir nu också ett industrilän – en utveckling som borde ha kunnat komma långt tidigare."

Lägg citatet bredvid Sundströms text i Dagens Nyheter och likheterna blir bestickande. Hans artikel är symptomatisk för de problem vi påtalat. En uppskruvad retorik där kritiker beskylls för att inte vilja unna Norrland någon framgång, samtidigt som siffrorna, svaren och sakargumenten i stort sett lyser med sin frånvaro.

Vi har mötts av liknande retorik från VD:arna bakom de största industrisatsningarna i svensk historia. På frågor om elförsörjningen uttalade LKAB:s VD Jan Moström de numera berömda orden "det måste gå". H2 Green Steels VD har bemött kritik med emotionella utbrott om att "planeten brinner upp".

Nationalekonomerna Erik Ruist, Lars Wohlin och Ingemar Ståhl genomförde en samhällsekonomisk analys av Stålverk 80 redan 1975. Deras granskning bidrog starkt till att satsningen kvävdes i sin linda. I boken Stålverk 80 – ekonomi och politik påtalade de att industriministerns ovilja att hänvisa till siffror var ett varningstecken: ”Sammanhanget är snarast att prövningen ägde rum i ett forum där debatten normalt inte sker i kalkyltermer utan med politiska argument som kan tänkas vädja till olika väljargrupper.”

Likheterna mellan Stålverk 80 och dagens satsningar på stål är många och blir tyvärr bara ännu tydligare av Anders Sundström debattartikel. Om detta är de bästa argumenten en central makthavare med tillgång till H2GS och Kaunis resurser kan komma med för den största statligt initierade industrisatsningen i Sverige historia, då finns det skäl att undra vem som egentligen behöver hyfsa sina argument.

Magnus Henrekson
Christian Sandström